UNIWERSYTET EKONOMICZNY W POZNANIU

Biblioteka Główna Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu

Książka:

Sprawozdanie Związku Banków w Polsce za rok 1930. Warszawa, 1931, 19, [1] strona

Książka zdigitalizowana i udostępniona cyfrowo w ramach zadań projektu pt. „Digitalizacja i udostępnianie online »Bibliografii gospodarki Wielkopolski 1919-39« H. Maciejewskiej” (SONB/SP/550684/2022)

Minister Edukacji i Nauki

Społeczna Odpowiedzialność Nauki

SPRAWOZDANIE

ZWIĄZKU BANKÓW

W POLSCE

ZA ROK

1930

BIBLIOTEKA
ZEMYSŁOWA
PAŃSTWOWA

WARSZAWA / 1931

1343.III

SPRAWOZDANIE
ZWIĄZKU BANKÓW
W POLSCE

ZA ROK
1930

IZBA PRZEMYSŁOWO-HANDLOWA W POZNANIU
1343.

WARSZAWA / 1931

Spis rzeczy.

str.

Spis członków Związku Banków w Polsce 3

Spis władz 4

Sprawozdanie z działalności za rok 1930 5

Część I. Rolnictwo (str. 5). Przemysł (str. 5). Bezrobocie (str. 7). Budżet (str. 7). Handel zagraniczny (str. 8). Sytuacja walutowa (str. 10). Sytuacja bankowa (str. 12). Operacje kredytowe (str. 14). Płynność banków (str. 15). Koszty handlowe (str. 15). Sieć bankowa (str. 16).

Część II. Sprawy podatkowe (str. 18). Rewizje podatkowe (str. 18). Emisje pożyczek państwowych (str. 19). Sprawy organizacyjne (str. 19).

Bilans łączny 28-miu banków, należących do Związku.

~~1343. III~~

41060 III

BIBLIOTEKA WSE W POZNANIU

Druk Galewski i Dau, Warszawa

D. 1953/386/16

CZŁONKOWIE ZWIĄZKU BANKÓW W POLSCE

1. Akcyjny Bank Hipoteczny
2. Bank Angielsko - Polski
3. Bank Cukrownictwa
4. Bank Dyskontowy Warszawski
5. Bank Francusko - Polski
6. Bank Handlowo - Przemysłowy w Łodzi
7. Bank Handlowy w Łodzi
8. Bank Handlowy w Warszawie
9. Bank Komercjalny
10. Bank Kratochwill i Pernaczyński
11. Bank Kwilecki, Potocki i Ska
12. Bank Ludowy w Inowrocławiu
13. Bank Poznańskiego Ziemstwa Kredytowego
14. Bank Przemysłowców Polskich
15. Bank M. Stadthagen
16. Bank Towarzystw Spółdzielczych
17. Bank Zachodni
18. Bank Związku Spółek Zarobkowych
19. Komunalny Bank Kredytowy
20. Polski Bank Komunalny
21. Polski Bank Przemysłowy
22. Pomorski Bank Rolniczy
23. Powszechny Bank Kredytowy
24. Powszechny Bank Związkowy w Polsce
25. Poznański Bank Ziemian
26. Śląski Zakład Kredytowy

Władze Związku Banków w Polsce

w dniu 31 grudnia 1930 r.

Rada Naczelna:

Członkowie:

Karol Bauer	Dyrektor Banku M. Stadthagen
Dr. Marjan Boziewicz	Dyrektor Naczelny Akcyjnego Banku Hipotecznego
Tadeusz Brzeski	Dyrektor Banku Związku Spółek Zarobkowych
Kazimierz Dziembowski	Członek Zarządu Poznańskiego Banku Ziemian
Dr. Wacław Fajans	Dyrektor Powszechnego Banku Związkowego w Polsce
Emil Grabscheid	Dyrektor Powszechnego Banku Kredytowego
Leopold Hebda	Członek Zarządu Banku Cukrownictwa
Paweł Heilperin	Prezes Dyrekcji Banku Dyskontowego Warszawskiego
Dr. Jakób Podczaski	Dyrektor Naczelny Śląskiego Zakładu Kredytowego
Andrzej Rotwand	Prezes Zarządu Banku Zachodniego
Dr. Marcin Szarski	Senator, Prezes Rady Nadzorczej Polskiego Banku Przemysłowego

Prezesi Oddziałów Związku:

Mieczysław Hofman	Prezes Oddziału Warszawskiego
Dr. Marcin Szarski	Prezes Oddziału Małopolskiego
Tadeusz Brzeski	Prezes Oddziału Polski Zachodniej
Dr. Jakób Podczaski	Prezes Oddziału Śląsko-Cieszyńskiego

Zastępcy członków Rady:

Paweł Mrozowski	Dyrektor Banku Kratochwill i Pernaczyński
Marceli Scheffs	Członek Zarządu Banku Poznańskiego Ziemstwa Kredytowego

Zarząd:

Prezes:

Dr. Marcin Szarski

Wice-Prezesi:

Dr. Marjan Boziewicz
Tadeusz Brzeski
Paweł Heilperin

SPRAWOZDANIE

ZWIĄZKU BANKÓW W POLSCE

ZA 1930 ROK.

CZĘŚĆ I.

Rolnictwo

Rok 1930 dla rolnictwa polskiego nie przyniósł żadnej poprawy, — przeciwnie, depresja cen produktów rolniczych spotęgowała się jeszcze silniej i postawiła rolnictwo w obliczu zupełnej nieopłacalności. W roku 1929 kryzys głównie obejmował producentów żyta, obecnie kryzys ten rozciągnął się i na inne gatunki zbóż. Ceny pszenicy spadły w ciągu roku z 38 zł. za 1 q na 28 zł.; jęczmienia — z 28 zł. na 25 zł., owsa — z 23.50 zł. na 23 zł.; dalszej wreszcie zniżce uległy również ceny żyta, a mianowicie z 24 na 19 złotych. Ceny powyższe są podane loco Warszawa, — jeżeli zaś potrąci się koszty przewozu, to faktyczna cena, którą osiąga producent, jest jeszcze o 3—4 złotych niższa. Jeżeli przyjmiemy pod uwagę, że organizacje rolnicze obliczają koszt produkcji 1 q żyta na 30 złotych, — to zrozumiałem się stanie, jak ciężki kryzys przeżywają gospodarstwa rolne. Eksport zboża z Polski zwiększył się w roku 1930 o 70% w porównaniu z rokiem 1929, — natomiast wartość tego eksportu, skutkiem spadku cen, zwiększyła się tylko o 15%. Ciężki stan rolnictwa wpływa na gwałtowne zmniejszenie się pojemności rynku wewnętrznego i unieruchamia te kredyty, które zostały w rolnictwie ulokowane.

Przemysł

Ograniczenie pojemności rynku wewnętrznego odbiło się najsilniej na przemyśle maszynowym i metalowym, w których wskaźnik przepracowanych robotniko-godzin spadł bardzo silnie:

1929	XII	131,9
1930	I	126,3
„	III	113,5
„	VI	106,5
„	IX	104,4
„	XII	93,0

Szczególnie silnie odbiło się przesilenie w przemyśle maszyn rolniczych, którego prosperowanie jest ściśle uzależnione od dobrej konjunktury w rolnictwie.

W górnictwie obserwujemy w 1930 r. znaczne zmniejszenie wydobycia węgla kamiennego oraz rudy żelaznej, — w hutnictwie zaś objawia się osłabienie produkcji surowca żelaza i stali.

	Węgiel kamienny	Ropa naftowa	Sól kamienna	Ruda żelazna	Ruda cynk. i ołow.	Surowiec żelaza	Wyroby walcowane	Stal
	w tysiącach tonn							
I 1930	3.806	55,5	33,5	55,0	92,4	50,7	76,4	105,9
II „	2.990	49,0	28,2	48,9	90,3	42,5	75,9	101,5
III „	2.827	54,4	35,6	44,0	95,0	43,8	80,8	105,7
IV „	2.643	53,6	23,1	38,4	84,3	37,7	69,6	91,3
V „	2.671	54,6	27,9	39,1	87,8	40,8	79,0	114,0
VI „	2.591	53,1	31,2	35,8	78,8	36,6	69,8	90,9
VII „	2.975	56,1	38,9	38,9	91,4	38,2	84,7	113,5
VIII „	3.062	56,9	31,0	33,4	86,2	37,8	75,8	104,6
IX „	3.417	56,9	35,8	35,2	88,2	38,4	77,7	110,6
X „	3.661	58,7	35,3	39,9	94,6	39,3	79.5	113,6
XI „	3.478	57,0	34,8	35,9	84,2	36,7	75,0	107,6
XII „	3.399	57,2	32,7	32,2	78,5	35,5	60,3	78,5
Ogółem .	37.520	663,0	388,0	476,7	1.051,7	478,0	904,5	1.237,7

Szczególnie niepomyślnym dla hutnictwa był ostatni kwartał roku sprawozdawczego, w którym spadek wytwórczości żelaza osiągnął najniższy poziom, nienotowany od 1926 r.

Sytuacja w przemyśle włókienniczym w roku 1930 wykazuje również pogorszenie. Porównywując stan zatrudnienia w roku sprawozdawczym ze stanem z roku poprzedzającego, widzimy w każdym miesiącu gorsze wyniki.

	1929	1930
	w tysiącach robotniko-godzin tygodniowo	
Styczeń	6.726	4.018
Luty	6.432	4.098
Marzec	6.489	3.992
Kwiecień	5.933	4.128
Maj	5.187	4.294
Czerwiec	4.824	4.263
Lipiec	4.564	4.134
Sierpień	5.255	4.705
Wrzesień	5.707	5.178
Październik	5.933	5.077
Listopad	5.312	4.601
Grudzień	4.930	4.478

Produkcja przemysłu cukrowego wykazuje spadek w związku ze zmniejszeniem spożycia wewnętrznego. Zmniejszenie tego spożycia uwidoczniło się już w roku 1929/30.

ROK	Produkcja cukru	Wywóz cukru	Spożycie wewnętrzne cukru	Spożycie cukru na głowę ludności
	w tysiącach tonn			w kg.
1922/23	273	98	176	6,3
1923/24	345	138	194	6,8
1924/25	441	199	253	8,7
1925/26	523	246	258	8,8
1926/27	517	209	322	10,8
1927/28	506	155	341	11,3
1928/29	671	250	404	13,3
1929/30	749	400	346	11,2
1930/31	696	—	—	—

Liczba bezrobotnych w początkach 1930 r. zwiększała się dość szybko i osiągnęła w marcu cyfrę 289 tysięcy. Poczynając od tej daty, liczba bezrobotnych spada do 164 tysięcy w październiku, poczem ponownie zaczyna wzrastać i na koniec grudnia wynosi 303 tysiące. **Bezrobocie**

Budżet państwowy na rok 1930/31 był preliminowany w wydatkach sumą 2.941 miljonów złotych, w dochodach sumą 3.039 miljonów. Z dotychczasowych wyników za trzy kwartały widać, że budżet ten w tych granicach wykonany nie będzie ze względu na znaczne zmniejszenie dochodów. W ciągu 9-ciu miesięcy dochody wyniosły 2.066 miljonów złotych, t. j. 68% preliminowanych kwot; wydatki w tym okresie wyniosły 2.072 miljony, t. j. 70% preliminowanych kwot. Charakterystyczne jest, że wśród wydatków następujące pozycje przekroczyły normę 75% preliminowanych kwot: wydatki Ministerstwa Pracy, które w ciągu 9-ciu miesięcy wyniosły 108% i wydatki na emerytury — 107%. Po stronie dochodów przekroczyły normę 75% wpływy z należytości egzekucyjnych, odsetek zwłoki, kar i grzywien przy podatkach bezpośrednich — wyniosły one 84% preliminowanych kwot. **Budżet**

Jeżeli przyjąć za podstawę wyniki trzech kwartałów roku budżetowego 1930/31, to deficyt w dochodach w stosunku do preliminarza wyniesie w bieżącym roku budżetowym conajmniej 300 miljonów złotych. Deficyt ten będzie prawdopodobnie wyższy, ponieważ, sądząc ze zniżkowej tendencji wpływów podatkowych, ostatni kwartał roku budżetowego da wyniki stosunkowo gorsze od poprzednich. Przedstawiony przez rząd i zatwierdzony przez izby prawodawcze preliminarz na rok 1931/32 zamyka się w dochodach sumą 2.857 miljonów, w wydatkach sumą 2.843 miljony złotych. Na tle wyżej przytoczonych cyfr jest jasne, że preliminarz ten jest nierealny i będzie musiał być w ciągu roku dostosowany do zmniejszających się wpływów podatkowych.

IZBA PRZEMYSŁOWO HANDLOWA

O zmniejszającej się zdolności podatkowej społeczeństwa świadczą wpływy z niżej przytoczonych publiczno-prawnych źródeł dochodowych, które są najbardziej czułe na wszelkie wahania konjunktury:

	Podatek przemysłowy	Opłaty stemplowe	Podatki pośrednie	Monopole	Cła
	w miljonach złotych				
IV kwartał 1929 r. . .	99,8	51,5	44,6	221,6	107,5
I „ 1930 r. . .	73,9	50,8	54,3	220,3	79,9
II „ „ . .	65,5	47,2	47,3	193,7	70,4
III „ „ . .	84,9	43,7	41,1	221,2	64,3
IV „ „ . .	84,5	43,4	45,3	214,8	69,8

Porównywując wpływy podatkowe w roku 1930 z wpływami za lata ubiegłe, widzimy, że są one znacznie gorsze, niż w roku 1929 i 1928.

	1926	1927	1928	1929	1930
	w miljonach złotych				
Podatki bezpośrednie .	464	587	739	782	740
„ pośrednie . .	138	161	176	188	188
Monopole	585	735	893	893	850
Cła	189	316	448	413	284
Opłaty stemplowe . .	129	171	200	201	185
Razem . . .	1.505	1.970	2.456	2.477	2.247
Podatek majątkowy . .	64	55	64	40	21

Handel zagraniczny

Bilans handlu zagranicznego wykazuje w roku 1930 znaczną przewyżkę wywozu nad przywozem, wynoszącą 187 miljonów złotych. Korzystny ten rezultat wynika z bardzo silnego skurczenia się przywozu, spowodowanego zmniejszeniem się zdolności nabywczej społeczeństwa. Przywóz w roku 1929 stanowił wartość 3.110 miljonów złotych, w roku 1930 wartość przywozu spadła do 2.246 miljonów złotych. Niestety silnej również redukcji uległ wywóz z Polski: zmniejszył się on z 2.812 mil-

jonów złotych w roku 1929 na 2.433 miljony w roku 1930. W poszczególnych miesiącach roku sprawozdawczego wartość przywozu i wywozu przedstawiała się, jak następuje:

	Przywóz	Wywóz	Różnica
	w miljonach złotych		
Styczeń 1930	217	218	+ 1
Luty „	182	218	+ 36
Marzec „	195	221	+ 26
Kwiecień „	179	209	+ 30
Maj „	197	199	+ 2
Czerwiec „	177	169	— 8
Lipiec „	195	198	+ 3
Sierpień „	188	201	+ 13
Wrzesień „	190	212	+ 22
Październik „	202	208	+ 6
Listopad „	164	196	+ 32
Grudzień „	159	183	+ 24
Ogółem . . .	2.246	2.433	+187

Wszystkie główne pozycje naszego przywozu wykazują poważną zniżkę w porównaniu z latami ubiegłemi. Stosunkowo najmniej ucierpiał przywóz przedmiotów, służących do ubrania.

PRZYWÓZ

	1928	1929	1930
	w miljonach złotych		
Artykuły spożywcze .	651	451	357
Bawełna	325	271	198
Odzież, skóry i tkaniny	304	285	234
Maszyny	320	300	171
Wełna	181	198	124
Żelazo i wyroby żelazne	176	190	122

Z poszczególnych artykułów eksportowych zwiększył się jedynie wywóz wyrobów żelaznych i żelaza, — wszystkie inne pozycje wykazują poważne zmniejszenie.

WYWÓZ

	1928	1929	1930
	w miljonach złotych		
Zwierzęta żywe . . .	231	225	188
Artykuły spożywcze .	594	788	739
Drzewo	543	423	302
Cynk	144	151	105
Węgiel	370	390	343
Oleje mineralne . . .	80	71	52
Wyroby żelazne i żelazo	78	110	162
Wyroby włókiennicze .	118	213	178

Dominującą rolę w naszym handlu zagranicznym, jak zwykle, odgrywały Niemcy, — aczkolwiek obroty z tym krajem w stosunku do wartości całego naszego handlu zagranicznego wykazują zmniejszenie w porównaniu z rokiem 1929. Obroty z Niemcami stanowiły w 1929 r. jedną trzecią część wartości naszego handlu zagranicznego, w roku 1930 — jedną czwartą część. Nasze stosunki handlowe z poszczególnemi krajami przedstawiały się, jak następuje:

KRAJE	PRZYWÓZ			WYWÓZ		
	1928	1929	1930	1928	1929	1930
	w miljonach złotych					
OGÓŁEM . . .	**3.362**	**2.111**	**2.246**	**2.508**	**2.813**	**2.433**
Niemcy	903	850	606	858	877	627
Stany Zjednoczone A. P. . .	466	383	270	19	31	22
Anglja	313	265	177	226	288	294
Czechosłowacja	213	227	169	295	296	216
Francja	249	214	151	43	60	75
Austrja	221	181	127	311	294	227
Holandja	139	113	78	78	79	82
Szwajcarja	89	104	85	17	40	52
Włochy	83	84	70	48	40	31
Szwecja	69	57	41	109	107	111
Danja	53	49	30	76	110	121
Rosja	39	40	46	38	81	129

Sytuacja walutowa

Pomimo nadwyżek bilansu handlowego, bilans płatniczy Polski wykazywał w roku 1930 deficyt, spowodowany w znacznej mierze kurczeniem się naszego importu, a tem samem likwidacją udzielonych przez zagranicę kredytów importowych. W części również przyczyniła się do zwiększenia deficytu płatniczego niejasna sytuacja polityczna przed wyborami, która skłoniła płochliwsze kapitały do ucieczki zagranicę. Nie bez

wpływu również na bilans płatniczy były wypadki polityczne w Niemczech, które przyczyniły się w poważnej mierze do emigracji kapitałów z krajów środkowo-europejskich do Francji, Szwajcarji i Belgji. Charakterystyczne jest dla stosunków, panujących na pieniężnym rynku europejskim, porównanie zapasów złota i dewiz, służących do pokrycia obiegu banknotów, w bankach emisyjnych w lipcu i grudniu 1930 r.

	Lipiec 1930	Grudzień 1930	Różnica
	w miljonach dolarów		
Federal Reserve Board . . .	2.993	2.941	— 52
Banque de France	1.736	2.112	+ 376
Bank of England	747	696	— 51
Deutsche Reichsbank	724	640	— 84
Banca d'Italia	532	516	— 16
Banque Nationale de Belgique .	269	327	+ 58
Banque Nationale Suisse . . .	170	208	+ 38
Narodni Banka Ceskoslovenska	102	118	+ 16
Bank Polski	106	96	— 10
Oesterreichische Nationalbank .	61	58	— 3
Yugoslovenska Narodna Banka	56	39	— 7

Zapas dewiz w Banku Polskim, służący do pokrycia obiegu banknotów, wykazywał w roku 1930 stałe zmniejszenie, — skutkiem czego we wrześniu Bank Polski zmuszony był sprzedać zagranicę część złota w wysokości 142 miljonów złotych. Dzięki temu środkowi, jak również dzięki ostrożnej polityce emisyjnej Banku Polskiego, — pokrycie biletów bankowych utrzymane zostało w końcu roku 1930 o 15,29% powyżej minimalnego pokrycia statutowego.

Data	Złoto	Waluty zaliczone do pokrycia	Złoto i waluty, zaliczone do pokrycia	Obieg biletów i natychmiast płatne zobowiązania	Pokrycie
	w miljonach złotych				%%
31. XII. 1929	700,5	418,6	1.119,1	1.808,1	61,89
31. I. 1930	700,9	371,8	1.072,7	1.700,6	63,08
28. II. "	701,1	360,5	1.061,6	1.738,2	61,07
31. III. "	701,9	325,2	1.027,1	1.661,2	61,83
30. IV. "	702,2	297,7	999,9	1.627,7	61,43
31. V. "	702,4	270,1	972,5	1.585,1	61,35
30. VI. "	702,8	241,4	944,3	1.554,5	60,74
31. VII. "	703,2	221,8	925,0	1.563,4	59,16
31. VIII. "	703,4	225,7	929,1	1.597,7	58,15
30. IX. "	561,9	321,9	883,8	1.565,1	56,47
31. X. "	562,0	312,2	874,2	1.614,6	54,15
30. XI. "	562,1	301,4	863,5	1.565,1	55,17
31. XII. "	562,2	288,4	850,7	1.538,5	55,29

Kursy dewiz wahały się przez cały rok w granicach bardzo wąskich, w szczególności kurs wypłaty telegraficznej na Nowy York wykazywał wahania w granicach 1½‰. Kurs dolara gotówkowego kształtował się zazwyczaj poniżej kursu czeków, — jedynie tylko we wrześniu i październiku, skutkiem silnego zapotrzebowania dla celów tezauryzacyjnych, kurs jego podniósł się przejściowo do Zł. 8.98. W listopadzie jednak kurs ten powrócił do swej zwykłej normy.

Sytuacja bankowa

W pierwszej połowie roku sprawozdawczego działalność banków kształtowała się pomyślnie. Dopływ wkładów oraz kredytów zagranicznych pozwalał na zwiększenie operacyj aktywnych i spowodował obniżenie stopy dyskontowej. Poczynając jednak od sierpnia, w związku z ogólnoświatowym kryzysem gospodarczym, jak również z niewyjaśnioną sytuacją polityczną przed wyborami do izb prawodawczych, — sytuacja w bankach zaczyna się pogarszać: dopływ wkładów ustaje, w niektórych ośrodkach przemysłowych prowincjonalnych daje się odczuwać nawet dość intensywne wycofywanie wkładów. Ten stan rzeczy odbić się musiał na operacjach kredytowych, które w ciągu drugiego półrocza zmniejszyły się w bankach związkowych blisko o 60 miljonów złotych. Ostry kryzys rolniczy, zmniejszenie zdolności nabywczej ludności, a co za tem idzie i redukcja obrotów w handlu i przemyśle, wreszcie wydarzenia polityczne, krajowe i zagraniczne, — wszystko to wytwarzało atmosferę trudną i niepewną, wymagającą od banków ostrożnej polityki i ciągłego pogotowia. Należy stwierdzić, że okres ten banki przetrwały, dzięki ostrożnej polityce kredytowej i dużej płynności, bez większych wstrząsów i strat. Konsekwencją pogorszenia się konjunktury gospodarczej było dla banków cofnięcie się sumy wkładów do poziomu z początku roku sprawozdawczego. Rozwój operacyj wkładowych w bankach, należących do Związku, przedstawiał się w poszczególnych miesiącach 1930 r., jak następuje.

		Wkłady terminowe	Rachunki czekowe	Korespondenci „Loro"	Razem wkłady wszelkich typów
		w miljonach złotych			
31. I.	1930	352	482	121	955
28. II.	„	355	505	140	1.001
31. III.	„	355	502	137	994
30. IV.	„	364	510	137	1.011
31. V.	„	365	512	140	1.018
30. VI.	„	375	511	130	1.017
31. VII.	„	379	533	131	1.043
31. VIII.	„	368	545	129	1.042
30. IX.	„	366	535	119	1.020
31. X.	„	367	501	113	981
30. XI.	„	370	495	127	991
31. XII.	„	366	494	123	983

Charakterystycznem zjawiskiem jest, że przesilenie gospodarcze nie odbiło się na ruchu oszczędnościowym, gdyż wkłady terminowe w bankach wykazują powolne, lecz stałe zwiększenie. Kredyty zagraniczne, poczynając od maja roku sprawozdawczego, wykazują dość silne zmniejszenie i dopiero w grudniu 1930 r. przejściowo wzrosły. Wysokość kredytów zagranicznych w lutym wynosiła 276 miljonów złotych; poczynając od tego okresu, spada ona na 202 miljony złotych w listopadzie, a w grudniu wzrasta przejściowo do 288 miljonów. Co się tyczy innych instytucyj kredytowych, to poważnie zwiększyły się wkłady w Pocztowej Kasie Oszczędności oraz w Kasach Komunalnych.

	31 grudnia 1928 r.	31 grudnia 1929 r.	31 grudnia 1930 r.
	w miljonach złotych		
Ogółem . . .	**2.557**	**2.710**	**2.904**
Bank Polski	182	177	162
Bank Gospodarstwa Krajowego . .	344	255	238
Państwowy Bank Rolny	54	71	70
Pocztowa Kasa Oszczędności . . .	289	384	431
Banki prywatne związkowe . . .	804	892	983
Oddziały zagranicznych banków .	80	77	75[1])
Kasy Oszczędności	357	446	560[1])
Spółdzielnie kredytowe	262	374	385[1])

Stopa procentowa, którą banki płaciły od wkładów, uległa, w związku z potanieniem pieniądza zagranicą w pierwszej połowie 1930 r., znacznemu obniżeniu. Poczynając od 1 lipca 1930 r., stosowane były następujące stawki:

od wkładów złotowych:

a vista bezprowizyjnych	5%
„ „ prowizyjnych	5½%
z wypowiedzeniem 1-miesięcznem	6%
„ „ 3 „	7¼%
„ „ 6 „ i dłużej . .	8%

od wkładów w walutach obcych:

a vista gotówkowych	3%
„ „ wypłacanych czekami	4%
z wypowiedzeniem 1-miesięcznem	5%
„ „ 3 „	6%
„ „ 6 „ i dłużej . .	6¾%

od wkładów na książeczki oszczędnościowe:

wkładów złotowych	7%
wkładów w walutach obcych	5¾%

[1]) Dane na 30 września 1930 r.

Operacje kredytowe

Operacje kredytowe banków związkowych w ciągu całego roku sprawozdawczego wykazują stałe zmniejszenie Na początku roku ogólna wysokość udzielonych kredytów wynosiła 1.414 miljonów złotych, na koniec roku — 1.368 miljonów. Przyczyna tego leżała, w pierwszej połowie roku, w kurczeniu się obrotów gospodarczych i w zmniejszającej się skutkiem tego podaży materjału wekslowego. W drugiej połowie roku na zmniejszenie operacyj kredytowych wpłynęła również redukcja wkładów bankowych, o czem wyżej wspominaliśmy. Operacje kredytowe banków związkowych w poszczególnych miesiącach przedstawiały się, jak następuje:

	Dyskonto	Otwarty kredyt	Pożyczki terminowe	Kredyty udzielone ogółem
	w miljonach złotych			
31. I. 1930	722	660	32	1.414
28. II. „	733	713	33	1.479
31. III. „	714	720	39	1.474
30. IV. „	710	713	37	1.461
31. V. „	709	688	39	1.437
30. VI. „	693	687	42	1.422
31. VII. „	715	633	39	1.387
31. VIII. „	723	616	39	1.378
30. IX. „	728	628	39	1.396
31. X. „	713	637	41	1.391
30. XI. „	698	635	42	1.376
31. XII. „	671	653	44	1.368

Operacje redyskontowe w ciągu roku 1930 utrzymywane były mniej więcej na jednym poziomie około 270 miljonów złotych. Stosunek redyskonta do całej sumy udzielonych przez banki kredytów, — po potrąceniu kwot, które banki trzymają na bezprocentowych rachunkach żyrowych w Banku Polskim, — wynosił ca. 16%.

Zaspakajanie potrzeb krótkoterminowego rynku kredytowego przez poszczególne instytucje kredytowe przedstawia się, jak następuje:

	31. XII. 1928	31. XII. 1929	31. XII. 1930
	w miljonach złotych		
Banki związkowe [1]	931	1.040	1.090
Bank Polski	732	780	758
Bank Gospodarstwa Krajowego [1] .	268	253	233
Państwowy Bank Rolny [1]	152[2]	170[2]	188[2]
Oddziały banków zagranicznych [1] .	178	193	194
Ogółem . . .	2.261	2.436	2.463

[1]) Po potrąceniu redyskonta.

[2]) Suma ta obejmuje tylko dyskonto, otwarty kredyt i pożyczki terminowe.

Stopa dyskontowa w roku 1930 uległa kilkakrotnie zmianom. Na początku roku stopa Banku Polskiego wynosiła 8½%, banków prywatnych — 13%; w związku ze znaczną płynnością na rynku pieniężnym i z małą podażą materjału wekslowego, stopa Banku Polskiego obniżona została stopniowo do 6½%, stopa banków prywatnych dla pierwszorzędnego materjału wynosiła 10—9%. Na jesieni sytuacja na rynku kredytowym uległa pogorszeniu: stopa Banku Polskiego w październiku została podwyższona do 7½%, w bankach prywatnych — do 11%.

Płynność banków

Płynność aktywów w poważnych bankach utrzymywana była w roku 1930 na stopie 55%. Pogotowie kasowe wykazuje we wrześniu stały wzrost. W miesiącu tym stosunek gotowizny do zobowiązań wynosi 14%. W miesiącach jesiennych pogotowie obniżyło się do 10%.

	Kasa, waluty korespondenci „Nostro"	Zobowiązania	Stosunek %-owy gotowizny do wkładów
	w miljonach złotych		%
31. I. 1930	131	1.195	11
28. II. „	130	1.276	10
31. III. „	132	1.260	10
30. IV. „	139	1.274	11
31. V. „	143	1.269	11
30. VI. „	145	1.232	12
31. VII. „	181	1.261	14
31. VIII. „	167	1.240	14
30. IX. „	136	1.228	11
31. X. „	122	1.198	10
30. XI. „	113	1.193	10
31. XII. „	151	1.211	12

Koszty handlowe

Koszty handlowe wynoszą dla 28-miu banków związkowych przeciętnie około 6 miljonów złotych miesięcznie. Stosunek miesięczny kosztów handlowych do wszystkich środków obrotowych, t. j. do kapitałów własnych, wkładów i wykorzystanych kredytów, wynosił w końcu 1930 r. 0,4%. Rentowność bieżącego interesu bankowego wykazuje poprawę, — jeżeli jednak uwzględnimy, że, w związku z obecnym kryzysem gospodarczym, banki będą musiały uskutecznić większe odpisy na dłużnikach oraz będą miały straty na portfelu akcyj, których kursy w ciągu roku sprawozdawczego obniżyły się, to należy się spodziewać, że dywidendy za rok 1930 będą niższe, niż za 1929 r.

Stosunek %-owy kosztów handlowych do procentów i prowizyj:

Rok 1926	93,6%
„ 1927	89,3%
„ 1928	80,0%
„ 1929	79,1%
„ 1930	78,7%

Obciążenie podatkowe i socjalne daje się bankom bardzo silnie odczuwać. Jak widać z poniższego zestawienia, obciążenie to w stosunku do zysków netto waha się od 57% do 119%.

	Podatki i ciężary socjalne	Zysk netto	Stosunek %-wy obciążenia podatkowego i socjalnego do zysku netto
	w tysiącach złotych		%
Bank Handlowy w Warszawie	1.785	2.790	64
Bank Dyskontowy Warszawski	1.538	2.640	58
Bank Związku Spółek Zarobkowych	1.988	1.701	116
Bank Zachodni	854	1.498	57
Akcyjny Bank Hipoteczny	976	1.330	73
Powszechny Bank Związkowy	1.180	1.125	105
Powszechny Bank Kredytowy	906	760	119
Śląski Zakład Kredytowy	705	618	114
Bank Towarzystw Spółdzielczych	277	380	70

Sieć bankowa w Polsce

Na 1 lipca 1930 r. sieć bankowa w Polsce przedstawiała się, jak następuje:

liczba prywatnych banków akcyjnych	53
liczba posiadanych przez nie oddziałów	145

Uwzględniając Bank Polski z 53 placówkami, Bank Gospodarstwa Krajowego z 19 placówkami i Państwowy Bank Rolny z 11 placówkami, — polska sieć bankowa liczyła na 1 lipca 1930 r. 281 placówek.

CZĘŚĆ II.

Najważniejszem zagadnieniem, któremu poświęcona była uwaga Związku Banków w roku sprawozdawczym, była sprawa uregulowania stosunków na rynku pieniężnym.

Stosunki te są u nas anormalne, dzięki temu, że kształtują się nie pod wpływem normalnych ekonomicznych warunków, lecz pod naciskiem policyjnych zarządzeń rządu. Skutkiem tego rynek pieniężny został rozszczepiony na kilka odcinków, na których istnieją różne stopy procentowe, — przyczem rozpiętość pomiędzy poszczególnemi stopami jest ogromna. Stopa dyskontowa Banku Polskiego w końcu roku sprawozdawczego wynosiła 7½%; stopa banków prywatnych określona została rozporządzeniem o lichwie na 11%; stopa dla dyskonterów prywatnych ustalona została temże rozporządzeniem na 15%, — w rzeczywistości zaś życiowa stopa na rynku prywatnym wynosiła dla dobrego materjału od 18% do 24%. Niejednolite również stopy stosowały instytucje rządowe: np. Bank Gospodarstwa Krajowego pobierał od 9% do 10%, a władze podatkowe liczyły odsetki zwłoki w wysokości 18%.

Związek Banków wielokrotnie występował do Ministerstwa Skarbu z przedstawieniami, że regulowanie stopy procentowej w drodze rozporządzeń policyjnych w najwyższym stopniu dezorganizuje rynek pieniężny, uniemożliwia prowadzenie przez banki racjonalnej polityki wkładowej i przeszkadza procesowi kapitalizacji wewnętrznej. Banki prywatne, którym niewolno jest pobierać procentów ponad określone maximum, nie są w możności dostosowywać elastycznie stopy procentowe, płacone od wkładów, do zmieniających się warunków na rynku pieniężnym. Rozporządzenie o lichwie wytrąciło bankom z ręki jedyny skuteczny środek, przeciwdziałający odpływowi wkładów.

Reglamentacja stopy procentowej odbija się przytem w sposób charakterystyczny na polityce kredytowej banków. Banki, mając stopę dyskontową ograniczoną w swej maksymalnej wysokości na poziomie niższym, niż przeciętna stopa na rynku prywatnym, — ograniczają swoją działalność kredytową do klijenteli, dającej najlepsze gwarancje pod względem odpowiedzialności majątkowej, a więc rozporządzającej w pierwszym rzędzie objektami nieruchomemi. Tem się tłomaczy, że polityka kredytowa banków prywatnych faworyzuje przemysł na niekorzyść handlu. Tylko

najpoważniejsze firmy handlowe, mogące przedstawić gwarancje na majątku nieruchomym, korzystają z kredytów w bankach prywatnych, — większość zaś firm handlowych zmuszona jest do korzystania z kredytów u dyskonterów prywatnych. Zniesienie reglamentacji stopy procentowej pozwoliłoby bankom rozszerzyć koło swej klijenteli, gdyż znalazłyby one zabezpieczenie ryzyka kredytowego w podwyższonej stopie procentowej. Ze swej strony zwiększenie obrotów bankowych musiałoby w konsekwencji doprowadzić do potanienia kosztów pieniądza.

Stanowisko Związku Banków, jak dotąd, nie znajduje oddźwięku w sferach miarodajnych, które, kierując się względami natury raczej demagogicznej, niż ekonomicznej, — utrzymują reglamentację stopy procentowej, łudząc się, że w ten sposób stworzą taniość pieniądza.

Uregulowania wymaga również sprawa odsetek, płaconych od wkładów. Dzięki inicjatywie Związku Banków, od czterech lat istnieje porozumienie większych banków co do maksymalnej wysokości tych odsetek. Cały szereg jednak instytucyj kredytowych do tego porozumienia nie należy; w szczególności mamy tu na myśli kasy komunalne, które płacą od 8% wzwyż, podczas gdy stopa maksymalna odsetek, płaconych przez banki, wynosi 7%. Jesteśmy zdania, że dla uporządkowania stosunków na rynku pieniężnym dotychczasowe porozumienie bankowe co do odsetek od wkładów winno być znacznie rozszerzone, — wzajemna bowiem konkurencja między instytucjami kredytowemi musi się odbić niekorzystnie na kosztach kredytu, na dalszą metę zaś — na interesach poszczególnych instytucyj finansowych. Inicjatywa w powyższej sprawie powinna wyjść od Ministerstwa Skarbu, — od jego bowiem stanowiska zależeć będzie polityka zarówno Pocztowej Kasy Oszczędności, jak i komunalnych kas oszczędności oraz spółdzielni kredytowych.

Sprawy podatkowe

Rok 1930 w dziedzinie podatkowej nie przyniósł żadnej poprawy. Wprawdzie na początku roku Minister Skarbu przygotował projekt reformy podatku obrotowego, który przewidywał obniżenie stopy podatkowej dla banków z 2% na 1%, — jednak pogorszenie się sytuacji gospodarczej kraju skłoniło Ministra Skarbu do zaniechania reformy podatkowej w obawie przed zachwianiem równowagi budżetu państwowego. W tym stanie rzeczy banki przeszły w okres depresji gospodarczej z obciążeniem podatkowem, które nawet na okres dobrej konjunktury musi być uważane za nadmierne.

Rewizje podatkowe

Z ubolewaniem należy stwierdzić, że zagadnienie tajemnicy wkładów bankowych wobec urzędów podatkowych nie znalazło dotychczas zrozumienia w Ministerstwie Skarbu. Wydany w swoim czasie okólnik ministra Matuszewskiego, w którym polecono urzędom podatkowym „zaniechać sporządzania w bankach wyciągów z rachunków bieżących, oszczędnościowych i lokacyjnych", jest w wielu wypadkach lekceważony przez organy podatkowe. Na tem tle wynikają stale nieporozumienia pomiędzy bankami i urzędami podatkowemi. Nieuregulowanie tej sprawy odbija się bardzo niekorzystnie na wewnętrznej kapitalizacji.

Z inicjatywy Związku Banków banki związkowe przystąpiły do syndykatu, gwarantującego emisję 3% pożyczki budowlanej na ogólną sumę 50 miljonów złotych. Dzięki temu syndykatowi, pożyczka została całkowicie ulokowana na rynku.

Emisje pożyczek państwowych

Liczba członków Związku Banków zmniejszyła się w ciągu roku sprawozdawczego z 29-ciu na 26, skutkiem fuzji Banku Małopolskiego z Bankiem Dyskontowym Warszawskim, likwidacji Banku Ziemiańskiego oraz zawieszenia wypłat przez Śląski Bank Eskontowy.

Sprawy organizacyjne

BIBLIOTEKA W S.E. W POZNANIU

BILANS ŁĄCZNY

28 banków, należących do Związku Banków w Polsce

(W tysiącach złotych).

Główne pozycje stanu czynnego	31/I. 1930	28/II. 1930	31/III. 1930	30/IV. 1930	31/V. 1930	30/VI. 1930	31/VII. 1930	31/VIII. 1930	30/IX. 1930	31/X. 1930	30/XI. 1930	31/XII. 1930
Gotowizna	47.734	51.385	54.407	48.844	46.276	55.074	69.652	66.142	56.629	44.978	36.241	71.724
Waluty zagraniczne i dewizy	21.290	19.674	17.712	17.280	18.891	18.769	16.819	14.559	14.737	18.823	21.487	24.620
Papiery procentowe	91.504	91.722	89.565	80.303	88.162	88.020	87.044	86.235	86.914	86.385	83.808	84.473
Dyskonto	722.231	733.257	714.586	710.753	709.186	693.451	715.232	722.994	727.884	713.199	698.197	670.695
Rachunki otwartego kredytu	660.303	712.907	720.411	713.378	688.353	687.031	633.431	616.579	628.583	637.399	635.858	653.449
Pożyczki terminowe	32.086	33.463	39.180	37.520	39.508	41.922	39.032	39.145	39.571	41.206	42.021	44.322
Korespondencí „Loro“	20.308	24.302	22.314	23.323	26.124	24.052	23.971	23.418	42.024	44.180	72.589	39.525
Korespondenci „Nostro“	61.852	58.867	60.300	72.770	77.983	70.980	95.138	87.364	63.869	57.939	55.509	54.433
Koszty handlowe	6.398	12.038	17.944	27.901	34.249	39.610	41.883	47.038	50.906	57.709	63.286	72.041

Główne pozycje stanu biernego												
Kapitał zakładowy	155.051	155.051	165.056	171.059	166.076	166.278	162.284	162.284	162.416	162.416	157.659	158.165
Kapitały zapasowe	44.566	44.689	48.174	48.838	50.176	50.249	49.722	49.739	49.761	49.761	49.504	49.504
Wkłady terminowe	352.005	355.176	354.854	364.031	364.857	374.825	378 869	368.237	365.901	367.481	370.005	366.298
Rachunki czekowe	482.555	504.935	502.071	510.441	512.332	511.389	532.956	544.720	532.945	500.660	494.615	493.707
Korespondenci „Loro“:												
„ krajowi	42.869	60.984	65.588	65.430	61.603	54.281	58.405	55.675	46.649	45.699	60.350	46.120
„ zagraniczni	78.135	79.640	71.532	71.230	78.918	76.136	72.945	73.791	72.307	67.295	66.567	77.142
Razem wkłady wszelkich typów	955.564	1.000.735	994.045	1.011.132	1.017.705	1.016.631	1.043.175	1.042.423	1.017.802	981.135	991.537	983.267
Korespondenci „Nostro“:												
„ krajowi	44.891	44.811	45.280	43.598	35.914	30.566	14.979	14.653	13.087	12.458	5.286	6.595
„ zagraniczni	240.303	276.304	265.920	262.860	251.565	226.515	217.678	198.531	210.176	217.206	201.918	228.436
Redyskonto	280.731	278.700	271.500	262.692	256.784	252.924	258.236	253.284	273.094	275.845	273.299	277.617
Procenty i prowizje	10.422	17.438	26.242	40.971	47.922	51.749	56.565	62.565	68.189	80.247	85.252	91.467

S 97

BIBLIOTEKA W. S. E. ZAKOPANE

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu
BIBLIOTEKA GŁÓWNA
41060/1930
AE00365989

GD
1880